

103493

DOMMER I AVSKJEDSSAKER.

<u>Rt. nr.</u>	<u>side</u>	<u>Anm.:</u>
26	76	HR. dom i straffesak mot <u>Margit Belsby</u> . Lærerinne som ilegges bot og stemmerettstap for passivt medlemskap i N.S. fra høsten 1940 til sommeren 1943 fradømmes også sin lærerinnestilling. HR sier: "--- Selv om hennes forhold ikke er så alvorlig som skolebestyrer Gladso's i den sak som er behandlet av Høyesterett den 15. august 1946, så er jeg det prinsipielt riktig at en lærer, som er utestengt for medlemskap i N.S. gjennom lengere tid, ikke bør fortsette i sin stilling. Jeg nevner i forbindelse med lærerstillingen også det moment at tiltalte opprettholdt sitt medlemskap i N.S. under og etter lærerstriden i 1942. ---"
29	42	HR. dom i straffesak mot <u>Karl Hæreid</u> . For passivt medlemskap i N.S. idømmes bot og tap av stemmerett, vernerett og lærerstilling.
"	45	HR. dom i straffesak mot <u>Karsten Brautstad</u> . For passivt medlemskap i N.S. idømmes bot samt tap av stemmerett, vernerett og stilling som herredsskogmester.
"	76	HR. dom i straffesak mot <u>Michael Haaland Kristensen</u> . Distriktsveterinær fradømmes sin stemmerett, vernerett og offentlige tjeneste for medlemskap i N.S.
"	120	HR. dom i straffesak mot <u>Bent Knutsen</u> . Politikon-

Rt. nr. side:

Armm.

stabel som straffelles for passivt medlemskap i N.S., fradømmes stemmerett, vernerett og offentlig tjeneste.

HR. sier:

"Når domfelte har vært medlem av N.S. så lenge som her er tilfelle, kan jeg etter Høyesteretts tidligere avgjørelser i landssviksaker mot offentlige tjenestemenn ikke finne det tvilsomt at han må tape sin stilling som politimann, selv om hans medlemskap etter det byretten har uttalt, må karakteriseres som passivt. Domfelte er også fradømt de rettigheter som er nevnt i landssvikanordningens § 11 nr. 1 og 2, og forsåvidt kan det etter min mening ikke bli spørsmål om å gjøre noen endring i dommen. Jeg kan vanskelig skjønne at en politimann som bli fradømt stemmerett i medhold av landssvikanordningen, kan beholde sin stilling. Jfr. den betraktning som forsåvidt er kommet til uttrykk i voteringene i sakene mot lappfoged Bagaas og telegraffullmæktig Bjelland (H.R.D. av 22. juni 1946 og 10. januar 1947). ---"

37 65 HR. kjennelse i straffesak mot Henning Paulsen.

Spørsmål om forsett forslå. Bot kr. 5.000 uten r. tap for personlig bidrag til frontkjemperkontoret. Uttalelser om tap av offentlig stilling. lærer.

" HR. dom i straffesak mot Ragnvald H. Moe. Bot kr.

15.000 uten r. tap for ligningssekretærs medlemskap i N.S. fra november 1940 til februar 1942.

HR. sier:

"--- Det foreligger da et helt passivt medlemskap som er avbrutt, eller i ethvert fall søkt avbrutt ganske kort tid etter at forordningen av 22. januar 1942 var vedtatt. Jeg finner det under disse omstendigheter å være en for streng straffreaksjon at tiltalte foruten bot også skal idømmes rettighetstap. Jeg vil framheve at i de tilfeller hvor tjenestemenn tidligere har vært fradømt sin offentlige ~~stilling~~ tjeneste har der såvidt jeg kan se alltid foreligget medlemskap av betydelig lengre varighet enn i det foreliggende tilfelle. ---"

Rt. nr. side:

Anm.:

38

41

HR. dom i straffesak mot Harald Marcelius Tide-
mann. Tap av stemmerett, vernerett og stilling
som folkeskolelærer for medlemskap i N.S. fra
1940-1943. Formildende omstendigheter.

HR. sier:

"--- Jeg er kommet til det resultat at tiltalte
bør fradømmes sin stilling ved Vassdal folkeskole.
Det foreligger sterkt formildende omstendigheter
i denne sak, som nevnt av herredsretten, men jeg
finner det ikke rett å fravike de prinsipielle
betraktninger som er nevnt av Høyesterett i dom-
men mot lærerinne Margit Belsby, referert i R.M.
B. nr. 26, s.76. ---".

47

31

HR. dom i avskjedssak mot skolebestyrer Bendik
Farstad. Fradømt stillingen under dissens.

Det faktiske forhold var:

1. Farstad hadde kvittert for rundskriv av 16/12
1940 uten å bruke den erklæring som var utar-
beidet av lærerorganisasjonen (protestformula-
ren av 23/11 1940).
2. Han meldte seg sammen med sine kolleger ut av
Norges lærerlag i august 1941 - altså etter
at kommissarisk leder var innsatt (Sether).
3. Farstad ble etter at loven om Sambandet var
kommet spurt om å sette seg i spissen for mot-
standen, men svarte nei.
4. Han meldte seg ikke ut av Sambandet i mars da
de fleste andre gjorde det.
5. Den 23/4 1942 meldte Farstad seg inn i Samban-
det. Han brukte dog en erklæring hvor han tok

Rt. nr. side:

Anm.:

forbehold mot å bli pålagt politisk propaganda og liknende eller arbeide med ungdomstjenesten.

6. Hun nektet senere å betale kontingent og meldte seg ut igjen i desember 1944.

49 16 HR. dom i avskjedssak mot lærerinne Inga Kveim. Hun fradømmes sin stilling på grunn av uverdige forhold, blandt annet ved overtakelse av det kommissariske formannsverv i Moss lærerinneforening.

Det faktiske forhold:

1. Hun meldte seg ikke ut av lærerlaget.
- * 2. Hun nektet å gi taushetsløfte.
3. Hun ble kommissarisk formann i Moss Lærerinneforening.
4. Unnlot å protestere mot Kirkenes-ferden.
5. Meldte seg inn i Lærersambandet for å få lønn.
6. Nektet å protestere mot å bli betraktet som medlem av Sambandet da skolen begynte.

Av domspremissene:

Lagmannsretten:

"---Lagmannsretten er også enig med herredsretten i denne vurdering av frk. Kveims forhold under krigen. Av alle lærere og lærerinner på Moss folkeskole - ialt ca. 30-40 hvorav antagelig ca. halvparten lærerinner - skilte hun alene seg ut og sviktet i kampen mot nazifiseringen av skolene. Når frk. Kveim innvender at hun var isolert og ikke mottok de paroller som ble utstedt, var skylden, som herredsretten fremholder, hennes egen. Hun hadde plikt til å oppføre så lojalt at hun kunne holdes å jour av kollegene og i det hele til å søke best mulig orientering under den kampsituasjon som var oppstått. Hun ble forøvrig etter hånden klar over hvilket standpunkt hennes kolleger inntok uten at dette førte til noen en-

Rt. nr. side:

Anm.:

dring i hennes innstilling. Etter rettens mening har frk. Kveim vist en slik unasjonal holdning under krigen at hun må anses uverdig til å fortsette i stillingen som lærerinne, og hun vil derfor bli å fradømme denne. ---"

Høyesterett:

"--- Avgjørelsen av saken må imidlertid treffes på grunnlag av en samlet vurdering av hennes hele forhold, bygd på en objektiv vurdering av hva offentlige hensyn krever under tilbørlig hensyntagen til hennes personlige forutsetninger for å bedømme situasjonen og motivene for hennes handlemåte. ---"

50 116

HR. kjennelse i straffesak mot Halvdan Marius

Svenning. Folkeskolelærer fradømmes sin lærerstilling som straff for å ha arbeidet som underordnet tyskerarbeider.

51 28

HR. dom i utrenskningssak mot Sigurd Sverre Aanby.

Sambandslærer som ikke hadde kontakt med sine kolleger under lærerstriden og som for øvrig hadde vist god holdning fradømmes ikke sin lærerstilling.

HR. sier:

"---For meg er det av vesentlig betydning at Aanby av en eller annen - for øvrig ukjent - grunn ikke hadde kontakt med sine kolleger ved skolen, og at han ikke ble meddelt de forskjellige paroler som gikk ut fra skolefronten. Derved stiller denne sak seg på et vesentlig punkt annerledes enn saken mot Bendik Farstad m.fl. som er omhandlet i R.M.B. nr. 47 side 31 flg. Men jeg legger også stor vekt på at Aanby konsekvent nektet å la seg oppnevne som lagleder i og påta seg noen organisasjonsvirksomhet for Lærersambandet, at han nektet å være varamann i et menighetsråd "som var påtvunget menigheten mot dens ønske", og at han ved å erklære at han tok konsekvensene støttet sin sønn da denne unndro seg tjeneste i A.T. ---"

RM. nr. side:

Anm.:

51 96 HR. dom i utrenskningssak mot Eivind Torbjørn Kvåle. Overfor en folkeskolelærer som med kjennskap til lærerstriden våren 1942 melder seg inn i Lærersambandet foreligger vilkårene for avskjed etter utrenskningsloven,

HR. sier:

"---Det er i saken ikke framkommet noe som med rimelighet gir holdepunkt for en annen oppfatning av det faktiske saksforhold enn den herredsretten har bygget på. Spesielt nevner jeg - og det er for meg hovedsaken - at jeg som herredsretten må legge til grunn at lærer Kvåle, da han meldte seg inn i lærersambandet, forsto hva nazistene tilsiktet med denne organisasjon, at han kjente til at landets lærere hadde reist en samlet og organisert motstand mot sambandet, og endelig at han nektet å melde seg inn. Når Kvåle under disse forhold endog gikk til det skritt positivt å "erklære medlemskap" i lærersambandet, innebærer dette etter min oppfatning en så alvorlig svikt nasjonalt sett, at vilkårene for å gi ham avskjed etter utrenskningsloven er tilstede. ---"

" 134 HR. dom i utrenskningssak mot Harald Bakke. Sokneprest som utnlater å nedlegge sitt embete, men fortsetter i dette under hele okkupasjonen fradømmes sitt embete. 2 dommere anser det tilstrekkelig med fullmakt for departementet til å bruke ordensstraff.

54 15 HR. dom i utrenskningssak mot Hans Kristian Wilhelm- sen. Lektor som av herredsretten fradømmes sin stilling fordi han under lærerstriden avga erklæring om at han sto som medlem av Norges Lærersamband og hevet lønn i den tid da lønnen var stoppet for de læ-

RM. nr. side:

Anm.:

rere som nektet å gå inn i Sambandet, frifinnes i Høyesterett.

HR. sier bl.a.:

"--- Det er ved en rekke tidligere Høyesterettsdommer fastslått at den lærer som inntok en passiv holdning i forbindelse med protestaksjonen og den lærer som som meldte seg inn i lærersambandet i og for seg opptrådte nasjonalt klanderverdig. Og jeg kan ikke finne at Wilhelmsen for så vidt - isolert sett - står i noen annen stilling enn de andre lærere. --- Trass i at jeg antar at det kan bebreides Wilhelmsen at han ikke deltok i protesten, at han avgav erklæring om medlemskap i lærersambandet og i forbindelse hermed at han mottok lønn, finner jeg dog at der i saken foreligger slike særlige forhold at han ikke derved er uverdigg til å fortsette i sin stilling som lektor. ---"

Ifølge HR. dommen er det forøvrig fastslått:

1. Wilhelmsen har ikke hatt nazistiske eller tyske sympatier. Bortsett fra det som danner grunnlaget for avskjedskravet har det ikke vært noe å utsette på hans nasjonale holdning under krigen.
2. Han har positivt ytet motstandsbevegelsen ikke helt ubetydelige tjenester, særlig i krigens senere fase. Han hadde således våren 1944 oppbevart våpen og ammunisjon for hjemmestyrkene, og han hadde også hatt folk i dekning i sitt hjem.
3. Wilhelmsen har ikke betalt kontingent til sambandet og han har ikke hatt noe tillitsverv.
4. Han nektet å avgi loyaltetserklæring.
5. Han meldte seg sommeren 1941 ut av Norsk Lektorlag etter at det gamle styret var avsatt.
6. Han nektet å avgi erklæring om medlemskap i

RM. nr. side:Anm.:

sambandet da en slik erklæring i slutten av februar 1942 første gang ble avkrevd lærerne og ble satt som vilkår for videre lønnsutbetaling.

7. Under "brennelsferien" stillet Wilhelmsen frivillig en del av sin leilighet til disposisjon for illegal skoleundervisning.

8. Og da han den 7. april 1942 - altså etter at han hadde avgitt sin erklæring om medlemskap - fikk ordre om å møte til undervisning på Nissen skole, etterkom han ikke denne ordre, idet han lot seg sykemelde.

HR. legger også vesentlig vekt på at Wilhelmsen ikke har vært tilstrekkelig orientert om situasjonen, og sier bl.a.:

"--- Det må nemlig anses for å være godtgjort at Wilhelmsen på det tidspunkt da de avgjørende beslutninger skulle treffes ikke var særlig vel orientert, bl.a. om i hvilken utstrekning aksjonen hvilte på vedtak fra ansvarlig skolehold. Det kan bebreides Wilhelmsen at han ikke selv søkte veiledning hos kollegene, men det er også grunn til å fremheve at disse i større utstrekning uoppfordret burde søkt å rettlede ham.---"